

KARIŠKIŲ ŽODIS

Leidžiamas Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyriaus

Kaina. 3 mėnesiams: kariškiams 8 rubliai Atskiri numeriai 30 kap.

Eina vieną kartą į savaitę

Adresas: Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyrius (Miekevičiaus g. - vė Nr. 18.).

Nr. 2

Kaunas, gegužės mėnesio 29 dieną

1919 m.

Mūsų armijos veikimo apžvalga.

[Gegužės 17 — 24 d. ž. m.]

Priešo padėties ir jėgų išaiškinimui, Vyriausias karo Vadas įsakė padaryti veiklesnį žvalgymosi Ukmergės ir Panevėžio kryptimi. Asmens iniciatyva ir jaunos mūsų kariuomenės narsumo dėka šis žvalgymas išsiplėtė į svarbią karo operaciją, kurios įvykis — paėmimas tokio svarbaus kaip strategijos taip ir taktikos žvilgsniu punkto, Panevėžio. Apie 800 ketvirt. Lietuvos žemės kilometrų išvaduoti iš bolševikų jungo. Priešo nuostoliai: apie 400 nelaisvių, 2 patrankos, 16 kulkosvydžių, daug vežimų, arklių, ginklų ir šovinių. Už Panevėžio į mūsų rankas pateko visas traukinys su daugybe brangaus turto, kaip tai: lašinių, cukraus, telefono bei telegrafo ir ginklų bei sviedinių išteklių. Gyventojai visur džiaugsmingai sutiko išvaduotojus. Deja, neapsiėjo ir be išgamų, aukomis kurių žuvo keleta mūsų karžygių.

Operacija vystėsi tokiu būdu:

Antpuolis buvo pradėta trimis kryptimis: Ukmergės, Raguvos ir Panevėžio. Ukmergės ir Raguvos kryptyse dalyvavo ir vokiečių dalys. Panevėžio kryptyje veikė vien lietuvių dalys.

Gegužės 17 dieną buvo atlikta ruošiamasis kariuomenės pergrupavimas ir dalys stėjo kovos kariuomenės. Peržiūrėkim operaciją skyriumi kiekviena kryptimi.

Ukmergės kryptis.

Kariuomenė buvo padalinta į tris rinktines. Šiaurės ir pietų rinktinės turėjo smarkiu antpuoliu užėiti priešui iš sparnų; vidurinė — laikytis ramiai ir tik pamatius priešų pozicijose judėjimus, stengtis sulaukyti jį vietoje, kad duot šoninėms rinktinėms galimybės giliau apsupti sparnus. Pietinė rinktinė, greit nuveikus priešą, smarkiai jį persekiojo per Balnikus į Avantų kaimo kryptį, kame išstatė užtvarą ir pasuko Velkų kaimo kryptin, kad atkirtus kelią besitraukiančiam priešui. Šiaurės grupė prie Kovarsko sutiko smarkų latvių dalių pasipriešinimą. Po neilgos, bet atkaklios kovos Kovarskas buvo paimtas. Rinktinės dalis pasiūsta link Anykščių, kad pridengus operacijas iš šiaurės, o raiteliai ir lėkusioji rinktinė pasiūsta į pietryčius tuo pat tikslu, kaip ir pirmoji rinktinė.

Pas Radišavą rusai prigauti vidurinės grupės ramybę, pervėlai sužinojo apie savo sparnų pasitraukimą. Kaip tik rusai sujudo, norėdami atsitraukti.

Jų galvų pasipylė sviedinių lietus. Vidurinės grupės pėstininkai pradėjo antpuoli. Priešas sudrebėjo ir besitraukdamas be tvarkos pradėjo bėgti. Abiejų šoninių rinktinių sugautas, jis neteko daug užmuštais ir sužeistais. Į mūsų rankas pateko 300 nelaisvių, viena patranka, 7 kulkosvydžiai, ginklai, sviediniai, vežimai, arkliai.

Linėje: Kovarskas, Didysis Sodžius (Velka Ves) Perkaliai, vokiečių dalys, anksčiau gautu paliepiamu sustojo antpuole, o lietuvių dalys žygiavo pirmyn.

Priešas sulaukė paspirties ir gi sustojo. Lietuvių dalys, išpildę joms pavestą užduotį, atsitraukė nurodytom joms linėm.

Apie Raguvos kryptį, kaip antraeilę, bus pasakyta pabaigoje.

Panevėžio kryptis.

Gegužės 18 d. lietuvių dalys kovodamos pradėjo antpuolį linėje Krakinavas-Ramygala. Ligi 12 val. dienos mūsų rankose jau buvo kaim. Leoniškių, Jariškių ir Barklainių linė. Ties Jariškiais rusai smarkiai spyrėsi. Jie pradėjo kontr-ataką ir atsiėmė kaimą, bet prastinkus kai kuriam laikui jie mūsų kariuomenės vėl buvo atakuoti ir priešas dideliais nuostoliais pasitraukė šiaurėn. Ligi 18 d. vakaro užimta kaimai: Upytė, Šilaičiai, Kabeliai. Gegužės 19 d. mūsų kariuomenė smarkiai persekiojo priešą ir vakare paėmė Panevėžį. Priešas pasitraukė išilgai gelžkelio linės: Panevėžis — Daugpilis. Mūsų kariuomenė, sekama priešų pėdomis, pasislinko 8 — 12 kilometrų į rytus nuo Panevėžio ir pagrobė traukinį, sudėtyje 40 vagonų, kuris sudužo ačiu mūsų lakūnų užpuolimui. Lakūnams pavyko bombomis susprogdinti garvežį. Traukinyje rasta labai brangus maitinimo ir kovos išteklių grobis. Suprasdamas didelę šio grobio svarbą, priešas gelžkeliu greitai atvežė paspirties, kad atsiėmus traukinį, ir pradėjo smarkiai pulti mūsų kariuomenę. Tuo laiku vis tik pasisekė mums išvežti iš traukinio apie 200 vežimų brangaus grobio. Didelėms priešų jėgoms spaudžiant, mūsų kariuomenė pradėjo trauktis link Panevėžio. Ačiu priešingam kaikurių Panevėžio gyventojų sluoksnių veikimui, vadas išvedė savo kariuomenę iš miesto ir pastarasis kaikurį laiką buvo tarpe kovos linijų. Davęs kariuomenei taip reikalingo jai poilsio, rinktinės viršininkas vėl pradėjo antpuolį ir dabartiniu laiku lietuvių kariuomenė užima linę, kurios ji pasiekė pirmomis antpuolio dienomis. Grobis: 60 nelaisvių, 1 patranka, 9 kulkosvydžiai, vežimai, ginklai sviediniai.

Reikalinga pažymėti didelį mūsų lakūnų darbavimąsi, kurie savo žvalgymosi davė mums galimybės

neįpažinti su priešo padėtimi bei jo kariuomenės išskirtymu. Laikė pačios operacijos lakūnai betarpiškai dalyvavo mūšyje, kartais nusileisdami ligi 20 metrų ir mušdami be-
sitraukiantį priešą bombomis ir kulkosvydžiais, kas padidino išgąstį ir netvarę, ir tikrai daug padėjo bendram tikslui siekti. Traukinys lakūnų buvo atakuotas stotyje ir kelyje, kame pasisekė susprogdinti garvežį ir tuo būdu brangus grobis pateko į mūsų kariuomenės rankas.

Raguvos kryptyje veikė daugiausia vokiečių dalys, kurios nakties ataka užėmė Raguva, ir tokiu būdu apsaugojo abiejų kraštutinių grupių sparnus nuo visokių galimybių.

Karininkas Kleščinskas.

Mūsų nerangumas.

Lietuvis mėgsta, laikui atėjus, patingėti, mėgsta sunkiai dirbti, mėgsta darbą atlikti sąžiningai.

Mūsų kariuomenė — tie patys viso ko mėgėjai. Rodos, darbo metu, darbas turėtų būti sąžiningai atliktas, liuosu laiku — poilsis ir t.t.

Mes dar neįpratę savarankiai šioji ar tokį darbą padaryti, visuomet turėjome šiam dalykui „vadyrius“, dažniausiai ne lietuvius, kurie mums daug pakenkė, inešdami į mūsų gyvenimą negeistinių apsireiškimų.

Šitie visi trūkumai jaučiami ir mūsų kariuomenėje. Jau keleta mėnesių, kaip tvirtai susibūrė į vieną kumštį mūsų galinga kariuomenė, bet savarankio darbo, kiekvienam asmeniui, vis dar trūksta. Vis laukiama iš viršaus nurodymų, patys nesistengdami pagalvoti apie reikalingumą, privalumą kurio nors mažutėlio darbo.

Pasakyčiau, to savarankiškumo, iniciatyvos, gero noro sąžiningai atlikti jam pavestąjį darbą daugiau trūksta mūsų karininkams, ne kaip juos sekantiems. Čia, stačiai, kaltė tame, kad mus šimtmečiais taip auklėjo, taigi tokiais mes pasilikome.

Mums trūksta tvirto būdo save priversti, sąžiningai „be jokių fantazijų“ atlikti pavestąjį darbą, mums trūksta savymeilės, mums trūksta prityrimo užima-

mose vietose ir... mums trūksta meilės sugriauto krašto atstatyme.

Paimkime Apsaugos M. L. S. leidinį — „Pėstininkų rikiuotės komandos ir terminalai“. Viso labo šioj knygutėje devyni puslapiai. Joje kamandos bei terminalai per pusę lietuviškai, per pusę — rusiškai. Suprasti gali kiekvienas kariškis, buvęs rusų armijoje, arba gero-
kai sulenkėjęs, sugudėjęs. Jokių sunkumų, jokio pasišventimo, — vien keletą kartų dirbtelti į šią knygutę ir komandos skambės grynai lietuviškai.

Toje knygutėje, be abejo, yra klaidų, kurios tikimasi, antrame leidime bus ištaisytos, o taip pat įnešti pamainymai kai kurių klaidingai užvardintų terminų.

Labai apverktina, kad daugelis karininkų, kurie šios knygutės nėra matę, o jeigu matė, tai nepasistengė jos atydziai perskaityti, kad komandas lietuviškai išmokti. Tai didelis mūsų nerangumas.

Nors nepatogu, bet priminsiu kariškiams, kad kariuomenėje atsirado rikiuotės statutas, labai nusisekęs leidinys, su įžanginiais kiekvienos rūšies mokymo straipsniais, kuriuose aiškiai apvertinama mokomas rūšies ypatybės ir jų svarbumą. Šitas nusisekęs leidinys yra storoka knygutė apie 100 pusl.

Kad nekiltų abejonės dėl šios knygutės skaitymo, todėl įdedu šią pastabą.

Prisieina kuopose girdėti įvairiausių komandų — pusiau lietuviškai rusiškų, arba pačių sugalvotų. Šis apsireiškimas yra ne pavyzdys mūsų kariuomenei. Reikėtų šis blogumas panaikinti ir visiems išmokti šiuom laiku nustatytas komandas.

Tokiu būdu gali atsitikti, kad sukoncentravus kur nors mūsų kariuomenę, vieni kitų ims nesuprasti arba visai kitaip vykdys paduotąsias komandas. To neturi būti ir visi kariškiai privalo daugiau sekti visus K. Apsaugos M. L. S. leidinius, iš kur ras progos išmokti bendrai nustatytas visai mūsų kariuomenei komandas ir kitus, kariškius liečiančius, dalykus.

Apskritai, nevertėtų galvoti visokių terminų atskirai, kad neišeitų kinų abėcėlė, bet naujai įvedamus terminus skelbtų mūsų kariškių organe, kur bus galima išsitarti ir „už“ ir „prieš“.

P. K.

J. Buivydis.

Kovos Krikštas.

[Bruožas iš dabarties gyvenimo].

— Na tai tu tiesiog ir pasakyk, ar stosi kariuomenė, ar ne, — prisispyręs Paragius kvošė Jaselionio. Jaselionis rūpestingai krapštė pakaušį ir, neradęs ten nieko tokio ypatingo, atsakė:

— Hm!

— Nebumsėk, kaip gražią mergą pamatęs, bet tiesiog pasakyk? — įsikabinęs į Jaselionio sągą ir įsmeigęs į jį akis reikalavo Paragius.

Dalykas buvo toks: Jonas Paragius ir Juozas Jaselionis buvo Panevėžio gimnazijos mokiniai. Jūdviejų būdai buvo dideliu kontrastu: Paragius karštas, greit persiimantis aplinkybėmis, o Jaselionis šaltas ir rambus. Vienok tai nekludė jiedviem būti gerais draugais.

Prieš išvažiuosiant į namus Kalėdų atostogoms jėdu tarėsi, jog būtų gera stoti į Lietuvos kariuomenę, bet čia kaip tik ir nesusitarė. Parvažiavę jie nesnaudė. Sukvietė savo draugus ir sudarė ratelį. Įsipyko jėdu vietiniams bolševikams iki gyvo kaulo. Čia susirinko mitingėlis. Vienas komunistėlis pradėjo tvirti nesusipratusio jaunimo vaidentuvėje bolševikų rojų. Bet yla ir išlenda iš maišo: Paragius su Jaselioniu ir

pradeda pasakoti apie bolševikų migdolus. Paprastai toks mitingėlis baigdavosi tuo, kad pamokslininkas išlėkdavo sukėles skvernus, o susirinkusieji klausydavo jau kitų dviejų. Ne bereikalo kartą Paragiui bolševikai atsiuntė laišką, kuriame grasino, parodysią, kas reiškia „bolševikas“, kada ateis raudonoji armija. Ir pradžėje jiems visokių smagumų. Bet Paragiui tai nerūpėjo. Jis įsikirto sau mintį, jog reikia stoti į Lietuvos Armiją. O mintis reikėjo ir vykdyti, nes anot gaudų, tie raudonieji „svečiai“ artinosi prie tos parapijos, kame gyveno Paragius. Todėl jis užėjęs pas Jaselionį, reikalavo griežto atsako.

— Aš tau kartą sakiau, kad stoti į kariuomenę neatsisakau, tai dienos reikalas. Bet aš dar neprisirėngęs. Palauk pora savaitžių, prisirengsiu ir pasakysiu, — modamas ranka, tarė Jaselionis.

— Galėsi rengtis, — sarkastiškai nusišypsojo Paragius, — kada tave bolševikai pakabins ant gegnės, o lenkai iš apačios kulnus svilins. Ar tu negirdėjai, kad Biržuose jau bolševikai?..

— Et tu su savo bobų plepalais, miestelio telegramomis, — šaltai atrėžė Jaselionis.

— Aš tau sakau, kad tai ne bobų ir ne mano plepalai, bet tikros žinios. Atvažiavo iš... bala užmiršau iš kur, na kaip ten už Biržų tas miestelis... Na atvažiavo kunigas. Aš šiandie nueinu į miestelį... Gaila, kad tavęs ten nebuvo. Tai kad susirėmėm su Preibeliu bolševikėliais vpač su tuo Smallu, žinai, kurį

Del kareivių dainų.

Visiems žinoma, kad dauguma mūsų kariškių tarnavo rusų kareivijoje. Pradėjus mūsų kariuomenę steigti, jau tuo pačiu imtasi rusų pavyzdžio, tik laikui bėgant ir pradėjus galvoti, kaip čia kariuomenės reikalai sutvarkius ir pagerinus, labiau ją mums pritaikinus, pradėta įvesti šis tas naujo.

Panašiai atsitiko ir su daina. Karininkų ir karių dalis kaž kaip linko į rusų kareivių dainas, ar tai iš papratimo, ar dėlko kita. Tai irgi yra vienas iš daugelio nenormalumų, kurie pasireiškia mūsų valstybiniame gyvenime.

Einį susidūmojės gatve ir girdisi skamba daina... Bet motyvas „gornija veršiny“, o dar geriau „korobuška“, ar kas nors panašaus. Ir jautiesi tarytum vėl vaikščioji sename dar rusų pasisavintame Kaune. Girdisi žingsniai ir iš už kertės išeina kareivių eilės. Tai mūsų, lietuvių. Bet kaip skaudžiai atsiliepia toji svetima, taip mums įkyrėjusi gaidą.

Lig šiol kareivių dainuojamos dainos daugumoje žemina lietuvių garbę muzikos atžvilgiu. Jų melodijos neatatinkamos lietuvių kareivių dvasiai, neteikia vidurinės harmonijos. Daugumoje atsitikimų tai vis rusų daina, kartais bent kiek iškraipyta. O prie tosios iškraipytos melodijos pritaikinti lietuviški žodžiai. Matant einant lietuvių kareivius ir dainuojant tokias dainas, sunku ir įsivaizdinti kokį tai sukelia nesmagų jausmą.

Tasai taip pat nepadeda lietuvininti viešąją miesto išvaizdą. Kauno komendanto įsakymu miesto krautuvės turėjo iškabinti iškabas lietuvių kalba. Jos pasirodė, nors dažnai labai netaisyklingai parašytos. Antra, kokiai bent iškilmei mes iškišame mūsų trispalvės vėliavas. Tai tuo labiau reikia, kad mūsų kareivių dainos prisidėtų prie miesto lietuvinimo, o ne nešiotų savyje atspindžio tujų iškeverziotų, netaisyklingų iškabų. Nes Lietuvos kareivija yra nešėje mūsų valstybinumo ir vykintoja josios nepriklausomybės.

Lietuvių muzikų priedermė yra nurodyti tokias tinkamas dainas, kurios būtų mūsų — lietuviškos ir

tikty eiti į taktą. Manau, kad ir „Kariškių Žodis“ apsiims tam patarpininkauti. Ir beabejo atsiras tam tikra instancija, kuri galėtų bent šapirografu išspausdinti tasias dainas ir išsiuntinėti kariuomenės dalims.

Kad tokių dainų yra, aš neabejoju. Juk ir senovėje lietuviai daug kariavo, — daug dainavo, nes kiekvienam aišku, kad kareivija dainose reiškia savo stelbartus, savo būtį, pergyvenimus.

Aš nesu kokiuo nors muziku. O kaippo dainų mėgėjas noriu išreikšti dar vieną pastabą. Ar atitinka lietuvių dainų dvasia kareivių dainuojamoms dainoms ir ar galima jas dainuoti taip, kaip kareiviai dainuoja? Dabar keli kareiviai pradeda dainą, o paskui tęsia visi kareiviai ir taip toliau punteliais. Mūsų liaudies dainose to nėra, ar bent negirdėti tai dainuojant. Dainą dainuoja visi. Bet kad ir mūsų kareiviai gali taip dainuoti, tai pavyzdžiu yra nors ir volkešų kareivių dainos.

Br. B.

Vlodo Parausvilio.

Lietuviai kariškiai Rusuos.

I.

Kariškių judėjimo Rytuos pradžia. Rusų revoliucija ir lietuviai kariškiai. Kariškių Sąjungos atsiradimas. Organizavimas kariškių Petrapilyje, kituose garnizonuose, armijose ir frontuose.

Branduolys mūsų tautinės kariuomenės, jos karininkų atsiradimas ne čia, Lietuvoj, reikia ieškoti, o ten, Rusuos, kur mūsų kariškiai liejo kraują už svetimus jiems tikslus.

„K. Ž.“ Nr. 1 pirmu įžangos žodžiu pasakyta: „Mūsų kariuomenė, kaip gyvas kūnas, turi daug savo reikalų, daug dvasios pastangų bei pageidavimų.“ To pastangos bei pageidavimai Rusuos mūsų kariškių taip pat buvo reiškiamos kariškių laikraštyje „Laisvas Žodis“, iš kurio ir galime sužinoti visą kariškių ten, Rusuos, gyvenimą.

nuvirinai per Kalėdų mitingą. Aš žiūriu, žiūriu, kur tu, o tavęs nei kvapo. Tai būtume jiems išvirę košelės. Na, bet ir aš jiems priviriaul! Tegul graibol!

Taigi atvažiavo tas kunigas Kuzaitis. Jis man pažįstamas ir, žinai, kaip? Važiavau aš į Panevėžį traukiniu. Įsėdau Laboje. Kad tu matytum, tekau vienam vagonan su kunigu vienu du. Na, aš...

— Kad tave šimts pypkių, — pertraukė Joną nekantriai Juozas Jaselionis. — Kas man rūpi, kaip tu ten pasipažinai su tuo kunigu. Tu man pasakyk, ką tu iš jo girdėjai?

— Taigi, aš tau sakau, kad sakė, bolševikai esą Birzuose, — tarė nekantriai Paragius.

Pakol Paragius išpasakojo visą pažintį su kunigu, Juozas ramiai jį klausėsi, jei bent kartais pasikrapštydamas pakaušy. Galop tarė ramiai:

— Na, gerai. Užei rytoj, pasakysiu: ar stosiu, ar ne.

— Rytoj, rytoj, bet gali būti pervėlu, — tarė Paragius. — Sakyk dabar. Rytoj gali ir bolševikai užėiti.

— Aš tau kartą pasakiau, kad pasakysiu rytoj. O jei nenori, tai dabar pasakysiu: nestosiu! — atrėžė Jaselionis.

— Gerai, tegul būna jau ir anot tavęs, — nusileidė Paragius. — Rytoj iš ryto aš užbėgsiu ir jau tark pasutinį žodį. O kada eis bolševikai, mes jiems truputį pirties įtaisysime...

— Aš tau sakau, kad ir dabar aš bolševikams

pirties duoti neprošai, — vėl atsikirto Jaselionis. — Aš tau ir Panevėžyje sakiau, kad reikia stoti kariuomenėn.

— Gerai, gerai, — jau ramiu balsu tarė Paragius. — Ar nežinai, kas jūsų sodžiuje turi vokišką šautuvą. Aš turiu tik rusišką, o šovinių neturiu. Ar tu neturi?

— Kaip gi. Duosiu aš tau! — tarė sau Jaselionis, bet garsiai pridėjo: — Pajieškosiu. Bet ar tu moki dar valdyti šautuvą, gal nežinai iš kurio galo šauti?

— Mat! Nežinosiu aš tau! Aš ir kulkosvydžiu moku, ne tik šautuvu. Ir išnarstyti ir sunarstyti moku. Aš išmokau nuo kareivių, kada stovėjo mūsų sodžiuje — nusiprunkštė Paragius ir tęsė toliau: — Šį vakarą bus Preibeliuos bolševikų mitingas. Ar būsi ten?

— Ar kuvirkolegijos komisarų pamokinti? O kaipgi nei Pašokinės dar tie veršiai, kol mes čia esame! — gyvai pridėjo Jaselionis.

— Ar žinai kada, — tarė Paragius imdamas kepurę ir eidamas pro duris. — Kai tik sutems. Žinai tai labai patogus laikas...

— Gerai, gerai. Nurimk! — riktelėjo Jaselionis. Paragius jau buvo už durų. Jaselionis pavaikštinejo po kambarį ir priėjęs prie lango, atsisėdo ir ėmė žiūrėti į sningantį sniegą. Tą dieną buvo sekmadienis. Tėvai buvo išvažiavę į bažnyčią ir ten, matyt, ilgai užgaišo. Gal užvažiavo pas seserėną. O Juozas jautėsi iš ryto negerai, todėl jis pasiliko namie. Ir dabar pagalvojęs pratarė pats sau:

Didžiu džiaugsmu patikęs čia, Lietuvoje, kariškių kraščio atsiradimą, aš, kaip buvęs Rusijos kariškių judėjimo sukuryje ir jų „Laisvojo Žodžio“ priešakyje, noriu paduoti žinių iš lietuvių kariškių gyvenimo Rusijoje.

Kariškių judėjimo pradžios Rusijos reikia ieškoti revoliucijai išaušus. Iki revoliucijai buvo žinių, kad Rusijos esama daugelio kariškių tremtinių, jų tarpe randasi daug ir karinės inteligentijos: daktarų, studentų ir kitų, po tolimus karo kasimus išbarstyti.

Tikrasai judėjimas ir organizavimos kariškių prasidėjo tikrai užėjus revoliucijai. Po revoliucijai, kur tikrai buvo skaitlingesni lietuvių kariškių būriai, pradėjo spiestis jie į kuopas. Galop išaugo visų lietuvių kariškių sąjunga Rusijos (Rusijos Lietuvių Karininkų) Sąjunga“).

1917 m. Velykų antrą dieną Petrapilyje, kur visados būta daug lietuvių karininkų, o Velykoms ir iš fronto daug buvo suvažiavusių, sušaukta pirmas lietuvių kariškių susirinkimas, kuris pripažino reikalą organizuoti esančius Rusijoje kariškius ir išrinko tam tikrą komitetą.

Maždaug tuo pačiu laiku kitas kariškių būrelis irgi tarėsi apie įkūrimą panašios sąjungos ir 1917 m. balandžio 8 d. nutarė šaukti platesnį pasikalbėjimą. Kad nebūtų nesusipratimų, pirmasai organizacinis komitetas 1917 m. balandžio 8 d. susiliejo su antruoju. Šią dieną reikia skaityti pradžia organizavimos kariškių Rusijos.

Bendras komitetas išdirbo organizacijos pradus. Į organizaciją, žinoma, galėjo prigulėti žmonės įvairių pažiūrų, įvairių įsitikinimų. Bendras komitetas sušaukė 1917 m. balandžio 15 d. didelį kariškių susirinkimą, kuris išrinko laikiną kariškių sąjungos vykdomąjį komitetą.

Panaši organizacija ėjo ir kituose garnizonuose (Maskvoj, Kieve ir kitur), tačiau visų akys buvo nukreiptos į Petrapilį ir jam niekas netrukde imti iniciatyvos šaukti visų kariškių, esančių Rusijoje suvažiavimo.

1). Karininkas Rusijoje reikė tą patį, ką pas mus kariškis. VI P.

Tuo pačiu laiku prasidėjo lietuvių kariškių organizacija armijose ir frontuose. Balandžio 23 d. (sen. st.) lietuviai kariškiai Rygoj šaukia skaitlingą kariškių susirinkimą, išrenka organizacinį komitetą, kuriam ir paveda sušaukti visos XII-tos armijos dalių lietuvių delegatų suvažiavimą¹⁾.

Gegužės 11 ir 12 įvyksta tos pačios armijos delegatų suvažiavimas (žiūr. „Laisvės Karininkas“ Nr. 2 — „Santaros“ priedas), skaitlingai atstovaujamas, kurį sveikino šešių tautų atstovai.

Gegužės 18 ir 19 įvyksta suvažiavimas viso vakarų fronto. Delegatai rinkta nuo 20 — 50 kariškių. Iš viso suvažiavo 163 igaliojiniai, atstovaujantieji 4880 lietuvių kariškių. Suvažiavime dalyvavo trys kapitonai (Janavičius, Velykis, Kosenka), visa eilė karo daktarų, karininkų žemesnių rangų ir daug kareivijų (žiūr. „Laisvės Karininkas“ Nr. 2, Vakarų fronto lietuvių karininkų suvažiavimas). Panašūs suvažiavimai turėjo neįmanomai daug reikšmės. Pirmų pirmiausia į juos atvažiuodavo ir tokių, kurie paimti kariuomenėn dar vienu kitu metu prieš karą, sakysime, į kokią nors Sibiro dalį, senai buvo girdėję lietuvių kalbos. Čia jau išplaukdavo veiklesnieji elementai, daugelyje pakildavo tautinė sąmonė, jie atkreipdavo ypatingos svetimtaučių ir rusų dėmesį. Svetimtaučiai, žinoma, daug, kupinos širdies linkėjimų siūsdavo. Bendrai vienas kitą sveikindami ašaros rodydavo. Juk tai paprastas atsitikimas, kad, sakysime, ukrainiečius, atėjusius sveikinti lietuvių suvažiavimą, juos šie pastarieji išbučiuodavo, ant rankų per salę pernešdavo, o atėjus jų suvažiavimą lietuviams, ukrainiečiai su lietuviams tą patį darydavo (pvz. Rygoj).

Išnešamos suvažiavimuose rezoliucijos liūdavo spiginančius Lietuvos klausimus. Buvo reikalaujama Lietuvai apsisprendimo teisės užtikrinimo, kas, beabejo, rusams durdavo į akį. Suvažiavimai, žinoma, paliesdavo ir einamuosius klausimus, savo pulkų reikalus kurie, deja, išspradžių būdavo negatyviai išrišami.

1). Žiūr. „Santara“ Nr. 12. Lietuvių visuomenės politinės judėjimas 1917 m. balandžio 23 d. lietuvių kariškių susirinkimo protokolas.

— E—e... o gal ir išties reikės rengtis. Ką daryt, gromuliavau Cezarij, varčiau Pythagoro formulas, tryniau fizikos mokslą, o dabar reiks pačiupinėti ir bolševikų.

Jam užėjo keistas ūpas ir nei iš šio nei iš to jis pradėjo itališkai dainuoti.

Trys kabalero
Sine moneto
Gėrė madero
In kabineto.
Grando skandalo
Kum poličijo,
Per snukio dalo,
Santa Liucijal

Paskum, užsidėjęs ant galvos kepurė, išėjo pro duris, bambšėdamas:

— Tarata bumbija, sėdžiu ant tunbijos, tarata bumbija ir t. t.

Jis nurioglingo tiesiog į daržinę. Ten, žinojo jis, rusams ir vokiečiams besitraukiant palikusieji du šautuvai yra užslėpti, vienas rusų, kitas vokiečių.

Užsirioglinges ant skersinio balkio jis taip nevikriai atsistojo ant lentos galo, jog ši supitelėjusi taip, kad Juozas rankomis ir kojomis tabalodamas: kadamadar, nudardėjo žemėn, taip, kad jam net žiežerkos pabiro iš akių. Pasirodė, kad Juozas įkrito tiesiog į vežimą. Nusispioves, ir paglostęs skaudamąją vietą,

jis vėl užsirioglingo ant balkio ir šiuo kartu laimingiau pasiekęs stogo, pradėjo kūliuose graibyti. Jis nujautė, kad apie šią vietą turi būti įkištas šautuvas.

Iš apačios kiek prašvito. Atsidarė daržinė ir pasigirdo berno Povilo, grįžusio iš bažnyčios, balsas:

— Ei, Juozai, ar kiaušinių ieškai? Neieškok, verčiau pasisukink mamos kamaroje.

— Ne kiaušinių, nei — atsakė nepatenkintas Juozas, kad jį užklupo.

— O tai ką? — užklusė bernas ir užsilipo ant balkio. Besiartindamas prie stogo, jis įsiremė ranka į šiaudus ir, tam sykiui kojos paslydo, jis gi griebėsi šiaudų ir iš karto pajuto kažką kieta. Kada jis pasitaisė, tada pradėjo traukti iš šiaudų ir ištraukė... skarmalais apvyniotą šautuvą. Vos tik pamatė Juozas tą dalyką, tuoj sušuko:

— A, tai man duok, tai man...

— Tai gal to čia ir ieškai? — užklusė Povilas.

— Tai dabar geras dalykas.

Povilas buvo pirmutinis Juozo draugas ir juodu kartu visokius slaptinius darbus darė. Iš vieno jie maudavo vakaruotų, pas merginas, bet iš vieno ir pridarydavo vietos bolševikams tokių kliūčių, kad šie čiaudėsi, kaip katinei užuostę tabokos. Juozas paprastai nuo jo daug paslapčių neturėjo, todėl ir šį kartą tarė:

— Neieškojęs, matai raudonas gaidys ant nosies. Pagraibyk dar ten šiauduose, rasi ir kitą.

Smulkesnių suvažiavimų neminėsiu. Vis tai buvo daroma dar prieš karininkų suvažiavimą, kuris turėjo suspiesti į vieną stiprią organizaciją — kariškių sąjungą, išrišti Lietuvos politinės ateities klausimą, savos kariuomenės klausimą, priimti įstatus etc. Kadangi visai Rusijai pavirtus į bičių avilį, lietuviai kariškiai nuo veikimo politinėje dirvoje atsilikti negalėjo, svarbu buvo sudaryti vieną organizuotą kūną, kad apskritai visai kariuomenei esant į politiką įtrauktai ir lietuviai kariškiai galėtų tarti žodį dėl šio savo tėvynės Lietuvos politinės ateities ir kad lietuvių iš seno statomus reikalavimus parėmus.

(B. T.)

Igaunių kariuomenė

(Žiūrėti „K. Žodis“ Nr. 1)

Taip bekovojo su bolševikais, ir nors smarkiai juos mušdami, nors atimindami iš priešų ginklus ir turta, iganiai jautėsi vistiek per silpnais, kad besiveržiančius į jų kraštą grobuonis nuveikti. Todėl jie dar kartą kreipėsi į anglus, prašydami pagalbos. Šį kartą anglai davė iganiams 10.000 šautuvų ir dvi batareji. Nudžiugo iganiai tiek daug iškart ginklų gavę. Pasiūto dėl ginklų beveik visai patenkintais. Juk prieš tai dar jie tiek daug ginklų iš bolševikų buvo prisi-grobę. Dabar pamatė, kad jiems jau ne vien ginklų, trūksta, bet žmonių. Todėl, nieko nelaukdami, jie paskelbė visų vyrų nuo 20 ligi 45 metų mobilizaciją. Mobilizacija nusisekė gerai ir iganiai, turėdami ne maža ginklų ir vyrų pasiūto kar kas geresnėje padėtyje.

Tečiau pavojus iš rusų bolševikų pusės vis dar buvo didelis, juo labiau, kad dalis iganijos vis dar buvo bolševikų užgrobtą. Todėl iganiai buvo susirūpinę kokiu nors būdu kariuomenę didinti ir didinti. Tuo pačiu laiku kreipėsi į iganius rusų generolas Dragomirovas, prašydamas leisti iganijoje sudaryti rusų kariuomenę kovai su bolševikais. Iganiai leido

ir Dragomirovas ėmė organizuoti taip vadinamą šiaurės korpusą, kad su bolševikais kovojus. Dragomirovo kariuomenėn stojo įvairios rūšies pabėgėliai iš Rusijos, kurie nebegalėjo pakelti bolševikų jungo. Tarp tų pabėgėlių buvo daug ir ne rusų, ne maža taip pat ir lietuvių. Tarp karininkų buvo daug monarchistų, kuriems rūpėjo atstatyti Rusiją senovės priespaudos pamatais. Visa gi Dragomirovo kariuomenė, apskritai imant, iganiams buvo ne labai maloni, kadangi ten viešpatavo noras prijungti Iganiją prie Rusijos, bet iganiai laikėsi jų, kadangi ji gerai su bolševikais kovėsi.

Pradžioje 1919 metų iganiams pasisekė visą savo šalį nuo bolševikų išvalyti. Išgrūdo juos už savo valstybės sienų, užėmė atatinamas pozicijas, apsikasė, įsitvirtino, nustojo toliau eiti ir prasidėjo pozicijų karas. Iganiai sustojo pulti ir tik gynėsi nuo rusų antpuolių. Besigindami gi vis dar galvojo, kaip čia dar labiau kariuomenę padidinus, dar geriau ją apginklavus. Todėl viduj vis dar ėjo mobilizacija.

Tuotarpu gi, bolševikai, pajutę, kad iganiai jų jau nebespaudžia, patys juos ėmė spausti. Labiausia puolė pasienio Narvos miestą, kuris kelis kartus ėjo iš rankų į rankas.

Bet gi, bolševikams taip puolant, atsirado nauja kad ir nedidelė iganiams paspartis. Kitoj pusėj Narvos upės, kuri yra Iganijos siena iš šiaurės, gyvena iganių gentys ingermalantai, arba, kaip kiti juos vadiną, „čuchnai“. Taigi ingermalantai, prisivalgę užtek tinai bolševikų piragų, ėmė būriais bėgti į iganių pusę ir stoti jų kariuomenėn. Tuo būdu greit subėgo apie 1000 ingermalanų ir iš jų buvo sudarytas atskiras ingermalanų pulkas, kuris ėmė kautis su bolševikais, kad savo žemę iš jų priespaudos paluosavus. Tas pulkas jau ne kartą buvo kovoje ir veikia ligi šiai dienai.

Iganiai besirūpindami vis dar savo kariuomenę didinti, kreipėsi į Švediją, prašydami iš ten pasparties. Švedų valdžia atsisakė duoti pasparties, bet leido iganiams Švedijoje sau kariuomenėn vyrus samdytis. Tečiau Švedų sąlygos buvo dar sunkesnės, kaip Suomų. Iganiai ir tomis sąlygomis sutiko. Greitu laiku igau-

Povilas pagraibė ir išties ištraukė kitą rusišką šautuvą. Vos tik spėjo šį ištraukti, kaip iš stogo pradėjo byrėti šoviniai. Kiti pažaliavę, bet kiti dar ir geltoni. Povilas užsimiršęs šoko griebti krentančius ir su visu šautuvu nusivėlė žemėn, bet jau laimingiau, kaip Juozas. Jis krito ant šlaudų kupsto. O šoviniai vis viens po kito byrėjo, o kada Juozas plyšį praplėtė, tai iš ten iškrito skardinė šovinių dėžutė. Povilas surinko šovinius ir užlipo ant balkių sakydamas:

— A, tai tu toks! Iš miestelio jau išėjo lietuvių kariuomenėn visi trys Bukaičiai. Žada ir daugiau eiti. Ar žinai ką? Kai tu eisi, tai manęs irgi nepalik! Ką aš padarysiu vienas su raudonaisiais? Duok man tą šautuvą rusišką. Aš namie turiu apie tūkstantį rusiškų šovinių. Nors užkasiau į žemę, bet vėl išsikasiu. Tu pasiimsi vokišką šautuvą ir galėsime, tai galėsime kokius du pulku raudonųjų nudžiauti — tarė Povilas.

Juozui buvo smagu girdėti tokius Povilo žodžius, bet dar norėdamas jį išbandyti, tarė:

— Kalba, ir pats nežino ką. Tartum nežino, kad reiks mirti ir neteks bematyti savo Marytės.

— Et, tokio dar dalyko! Ar ne vis viena kur mirti: namie, ar ant lauko. Ant lauko dar garbingiau, už tėvynę — atsakė neužsimastęs Povilas.

— Na, tai gerai, gerai, — tarė Juozas. — Bet pasakyk dabar, ar nenujauti, ar kaime nebus dar dau-

giau, kas norėtų stoti į kariuomenę, arba bent kas turi dar ginklų ar šovinių?

Povilas kiek galvojo. Juozas išvyniojo iš skarmalų šautuvą ir stebėjosi, kad jis taip geras, nesurūdijęs tiek vokiečiams parsekiojant laiko. Dar pasikrapštė po stogą, bet jau neberado jame šovinių. Visus, kur buvo po ranka, jis susikimšė kišenėn. Povilas turėjo rankose puspilnę dėžę visokių šovinių. Tada Povilas tarė jam į ausį:

— Ar žinai ką? Mano sesutė pasakojo, kad ji matė, kaip Rubkuose buvo palikęs kulkosvydis ir jie būk tai įkasę savo pirties priemenėje. Nežinau, kiek tai teisybės. Rusai tai tikrai jiems kulkosvydį paliko, bet kur jie jį padėjo, — nieks nežino. Žinai ką, prašyti jo iš jų neapsimoka. — Neduos! Kur tau. Bet, žinai, — aš pabandysiu nueiti ir pasikasti. Dabar į pirtį niekas nevaikščios, prieiti galėsime iš paupės, pėdų nežymės. Ee... Dar Šimkus turi šautuvą, bet su šratais. Maža naudos! Aš turiu tūkstantį, o tėtūšis turi kokį šimtą. Paimsiu. Bet, teisybė, — ką man padaryt su tėvais? Jie manęs jokiu būdu neleis. Tėtūšis sako, kad tai yra tik „buntai“, kad tokie jau buvo ir daug kas iš jų nukentėjo?

— O ką ten jų klausti! Manęs irgi tėvai neleis, o pabėgsime, tai ir patys paskum susipras, kad gerai padarėme, kada bolševikai užlips ant sprando. Na ir žinai ką? — Rengkimės tuojau. Žinai, negeros žinios! Sako, kad bolševikai Biržuose...

niai pasisamdė Švedijoje apie 600 vyrų kariuomenė. Tarp jų buvo nemaža ir karininkų. Bet visi švedai važiavo įgaunijon vien tik tam, kad pasipelnis. Įgaunijos reikalai jiems nei kiek nerūpėjo. Ir kad jiems tik pinigai ir terūpėjo greit jie tai ir parodė. Kariauti jie kariavo ir, rodos, neblogai, bet neužilgo įgauniams pasisekė susekti, kad vienas švedų karininkas susibičiuliavo su baronais. Susibičiuliavo gi ne be reikalo. Jis ėjo su jais suokalbin, kad nuvertus įgaunų valdžią, o jos vieton pastačius savąją — baronų-vokiečių. Karininkas - parsidavėlis buvo suimtas ir patrauktas teisman. Teismas prirodė jo kaltę ir parsidavėlis buvo sušaudytas. Švedai po tam atsitikimui, be abejo, sustojo užsitikėjimo, tačiau vis tik liko įgaunijoje.

Bet baronams ir šiaip buvo leista savo kariuomenę organizuoti. Žinoma, jiems buvo leista ta kariuomenę organizuoti vien tam, kad bendrai kraštą nuo bolševikų gynus. Baronai gana greitai laiku suorganizavo apie 2500 vyrų. Tačiau ir čia pasirodė baronų šunybė: buvo susekta, kad baronai nė nemano savo kariuomenės į frontą siųsti. Jie susižinojo su vokiečiais ir rūpinosi kokiu nors būdu parsikviesti vokiečius įgaunijon, kad bendrai su jais nuvertus žmonių valdžią, jų vieton gi pastačius savąją ir taip visą kraštą valdyti. Įgauniai ir tai sužinojo ir pasirūpino tas savo baronų pinkles suardyti.

Ir suardė: visą baronų kariuomenę paėmė išimtinai savo žinion ir išsiuntė ją ant fronto, bet ne vienon vieton, tik išskirstė ją po visą frontą, į savo kariuomenę ją įspraudė. Tuo būdu baronų norai ir liko apžaboti.

Mėgino įgauniai gauti karinės pagalbos ir iš Danijos. Gavo ir Danijos, bet lygiai sunkiomis sąlygomis, kaip ir iš Švedų.

Taigi galų gale įgaunijoje susidarė įvairių tautų kariuomenių: įgaunų, rusų šiaurės korpus, ingermalanų pulkas, suomių, švedų ir baronų kariuomenė. Bet visos tos kariuomenės priklauso vien nuo įgaunų valdžios ir aštriai jos rankose laikomos.

Reikia pridurti, kad ir latviai, kurie savo tėvynėje nieko neįstengė ir nesugebėjo sudaryti, ir gi sudarė

savo pulką įgaunijoje. Dabar jų ten bus ir gi apie 2000 vyrų.

Bet įgauniams ne tik ginklų trūko. Jiems trūko ir dabar trūksta rūbų ir avalinės. Įgaunų kariuomenė dar ir šlandien apvilktą kur kas blogiau, kaip mūsų. Daugelis kareivių apkasuose pusiau basi ar gal geriau pasakius ir visai basi, nes vaikščioja kojomis apsuktomis į lupatas, visai be batų ar ko nors panašaus. Kad tą blogumą šiek tiek sumažinus, įgaunų valdžia įvedė savo krašte linų ir kitos rūbų medžiagos monopoliją: šiuos daiktus gali pardavinėti tik valdžia.

Įgaunų kariuomenėje jau ne vienas vadas atsizymėjo. Tarp jų labai žymus, tai pulkininkas Bulat-Balachovičius. Jis yra kilimo iš Lietuvos ir Lietuvą skaito savo tikra tėvyne. Tik laukias progos Lietuvos sugrįžti, kad joje kovojus. Jis su savo kariuomenės rinktine veda partizanų karą, kartais giliai į bolševikų valdomąsias šalis įsivarydamas, čia dauždamas jų štabus, ardydamas visą jų tvarką ir plėsdamas aplink savęs didžiausią baime. Bolševikai vien nuo jo vardo bėga, kur akys neša.

Ir nuveikė įgauniai bolševikus, taip gerai susiorganizavo, kad jokios jų priešų pinklės negalėjo jų nuveikti ne vien todėl, kad jie karštai savo tėvynę ir jos laimę bei žmonių gerovę mylėjo, bet ir todėl dar, kad įgaunų kariuomenėje nuo pat pirmos jos gyvavimo dienos buvo smarki drausmė: kareiviai nedrįso neklausyti karininkų, karininkai pildė savo valdžios įsakymų. Už mažiausį pasipriešinimą, ar įstatų laužymą buvo viena bausmė — mirtis.

R.

Pušaloto partizanai.

Nejučiomis pradėdi svajoti, prisimindamas senovės laikus. Ir vaidenasi, kaip rengiasi kovon susirinkę pilies karžygiai. Čia pat jų vadas, ir visus juos išlydi, palaimina Kryvų-Kryvaitis, kad narsiai kovotų už gimtąją pilį.

Daug laiko praėjo. Lietuva merdėjo, bet ji nemirė. Ir vėl išmušė toji valanda, kurioje prisieina pa-

Nešdama...

Klausiu žemės — ar pavysi?
Klausiu saulės — ar mylėsi?
Ar per dieną nušlakstysi
Giedrus laukus ir pavėsius —
Tavo meile — spinduliais —
Mūsų daliai atneštis...

Gandas keliasi — ir plaukia...
Dainos nerigai — ir šaukia —
Aušo diena — aus kita —
Mūsų žemiška našta
Bus, kaip vasara, lengvai

Žvanga plienas — ar girdi?
Ar užslėpei širdy
Kitai aušrai — dar liepsnos,
Dar nemačiusios dienos?..

Pasikėlė,

Kaip karoliai ant krutinės...
Saulė mūsų — pirmagimė —
Mus palaimins, vainikuos,
Spinduliuose iliūliuos,
Kaip pražyduosiąją gėlę
Nežydėjusiuos laukuos...

— Kad būtų Biržuose, tai dar niekai, bet kad jau ir Saločiuose — tarė išskėsdamas rankas Povilas.

— Na, jau Saločiuose! Tai kogi belauki, rengkis greičiau! Ar turi stiprius batus, kelienei maišą, ir pats suprask kas kelienei reikalinga — suskubo Juozas pasakoti išgirdęs naujieną.

— Turėti tai viską turiu, tik namie. Bet, kad nori, tai ir šiandieną nubėgsiu ir atnešiu. O, aš turiu vokišką katiliuką. Vokietis paliko, ir krepšį turiu, rusas paliko, ir stiprius batus. Ką tik jiems uždėjo galvas. Visą susidėsiu ir nors ryt dieną atgabensiu čia visa. Kada tik reikės tada bus — manydamas sakė Povilas.

— Tai atsinešk ir jei man ką rasi, atnešk — pridūrė Juozas.

— Pasistengsiu, o dabar eisiu arklių šertis, tarė Povilas išeidamas. (T. b.).

✓ Balio Sruoga.

Pasikėlė,

Kaip karoliai

Ant krutinės seserėlel...

Aušo diena —

Ir daina

Per pasaulį

Skrisdama

Mūsų dalia —

rodyti, kad vaikai-anūakai tikrai verti protėvių didvyrių vardo. Iš visų pusių mus supa priešai; staiga nyksta merdėjimas, darbo žmogus padeda į šalį žagrę, piuklą ir eina ginti Tėvynės, kad kartu su tuomi apgynus ir savo gimtinę vietą, namus. Prisikelia, sugrįžta didvyriai.

Panašiai pilies karžygiams sujudo pušalotiečiai (Joniškėlio apskr.), kuomet raudonarmietis rusas jau mindžiojo mūsų užsėtus laukus. Dar esant rusams prasidėjo organizatyvis veikimas. Žmonės kentė ir kentėdami patylomis šnabždėjosi, kaip čia pasiliuosavus nekviestųjų svečių jungo. Susidarė mažas būrelis, kuris pirm laiko, slaptai tarėsi, iš kur ginklų gavus, rankiojo ištikimus žmones, kurie laikui atėjus, nepasijustų bailiais. Galvojo, kaip apsupus mažutį rusų būrį ir juos nuginklavus.

Rusai rengiasi bėgti: Tuomet dieną prieš jų bėgimą susikalbėjusieji susirinko Pušalote. Niekas neatkreipė nė domės, kadangi susirinkusiųjų buvo mažas skaičius, ir visi buvo apsilvilkę paprastais kasdieniniais rūbais. Susirinkus buvo manoma suimti visas taip vadinamas revoliucinis valsčiaus komitetas, kuris čia įsteigė rusams atėjus, vieton pirmiau buvusio. Visų komiteto narių suimti nepasisekė, nes išbėgtojo ir pateko tik vienas Lalis, pas kurį rasta 5000 rublių kerenkomis. Be to sunku ir pavojinga buvo veikti bent kiek plačiau, nes netoli Pušaloto, Daglėnuose, stovėjo rusų kuopa. Be to, reikia pažymėti, kad į Pušalotą atėjusių narsuolių-partizanų buvo išviso tik aštuoni žmonės.

Bet ir tas išpradžių mažutis būrelis nemaž gąsdino rusus. Taip, pavyzdžiui, jeigu sužinoma, kad tokiame tai kaime yra rusų, tai partizanai pašaudė iš artimesnio miškelio. O jau bailiams rusams ir to užtenka. Jie tuojau bėga, ypač kad gyventojai paleidžia gandų, būk ateina nemaža „baltosios gvardijos“, kuria rusai vadina visus, kas drauge su jais neužsiima plėšimais, ir kurios jie taip baidosi, gerai žinodami, kad turės atsakyti už visus padarytus plėšimus. Tokiu būdu rusai buvo išvaryti iš dviejų sodžių.

Narsūs partizanai turėjo maža ginklų ir galvojo iš kur juos gaus. Vieną sykį važiavo rusų gurguolė su ginklais ir šoviniiais. Partizanai pasinaudojo ta proga, įprašė žmonių, lydėjusių gurguolę, tie ir išvogė iš vežimų 5 šautuvus ir 5000 šovinių ir įmetė į šulinį. Paskui partizai juos ištraukė ir pavartojo prieš rusus.

Pirmas jau bent kiek žymesnis partizanų žygis buvo tasai, kuomet buvo sumanyta užimti Pušalotą ir jame laikytis. Susitarę susirinko miške ir iš ten eilėmis traukė Pušaloto miestelin. Jį užėmę, nors rusai stovėjo tik už 1½ varsto, o eilėmis atėjusių narsuolių buvo tik aštuoni. Neilgai laukus sušaukta mitingas, susirinkusiems išaiškinta dalykių stovis. Tuomet narsuolių būrys pradėjo didėti, bet stengtasi imti tik pasitikintieji žmonės.

Narsuoliai-partizanai nerimo vietose. Jiems norėjosi veikti, kautis. Ir šit sumanyta užimti Bernatonių, esančius devyni verstai nuo Panevėžio. Prie jų prisidėjo mažutė vokiečių saujalė. Strategijos žvilgsniu prieiti prie Bernatonių labai bloga, nes reikia eiti lygia pieva. Rusai pastebėjo partizanus ir pirmutini atidarė ugnį. Partizanų tarpe tik 5 buvo tarnavę kareivijoje, o likusiems tai buvo pirmasis kovos krikštas. Mūšis tęsėsi apie tris valandas. Pergalė linko rusų pusėn, nes pasigirdo pribūvanti pagalba nuo Panevėžio. Vokiečiai pradėjo trauktis ir mūsų partizanai pasijuto apsupti iš dviejų pusių. Prisiėjo trauktis ir jiems. Atitraukus miškan dauguma išsiblaškę ir einant nežinomais takais du nežinia kur dingo. Tame pirmame mūšyje pušalotiečiai nustojo vieno partizano ir tai buvo pirmoji jų karo auka. Draug su kitais pasislėpė

miške ir mokytojas Skvireckas, bet jį išdavė vienas rusų bernų ir jis pateko rusų nelaisvėn. Rusai jį smarkiai kankino, išlaužė rankas, sumušė ir pasodino Panevėžio kalėjiman. Vėliaus sušaudė. Šiaip sužeistų mūšyje nebuvo. Anot vietos žmonių kalbų rusai nustojo užmuštų ir sužeistų apie 60 kareivių.

Nuo Bernatonių partizanai atsitraukė atgal į Pušalotą. Į jį atvyko ir mūšyje dalyvavusieji vokiečiai. Pastarieji gerėjosi partizanų narsumu ir sakė, kad jeigu jie būtų buvę rusų vietoje, tai tokioje lygioje vietoje būtų išgulę visus užpuolikus. Partizanų narsumą gerbdami, vokiečiai padovanojo jiems vieną kulkosvody su šoviniiais.

Tuo laiku partizanai laikė frontą nuo Bernatonių iki Vaitkūnų, taigi virš 20 varstų ilgio ir buvo bent 24-ais varstais pirmiau vokiečių, kurie nenorėjo pasikrutinti iš Klevainių.

(T. b.)

Žinios.

Kaunas. Gėlių diena. Sekmadienyje birželio 1 d. Lietuvių Moterų būrelis rengia Kauno mieste ir priemiesčiuose gėlių dieną. Tą dieną visame mieste bus pardavinėjamos gėlės, ir įrengti šiaip įvairūs pasilinksminimai, šokiai. Grynas pelnas skiriamas sužeistiems ir nukentėjusiems kovoj už Nepriklausomą Lietuvos laisvę kariškiams.

Nuo 9 val. rytą mieste ir priemiesčiuose pardavinės gėlės, Laisvės Alejoj, kioskuose. Miesto sodne nuo 3 val. muzika, lioterija, alegri, amerikiečių licitacija ir t. t. Nuo 7 val. vak. ligi 5 val. rytą gegužinė ir šokiai ant Vytauto kalno (Petrovka). Ten grieš du trimitų orkestru ir taip pat bus gėlių peštynės, lioterija alegri, japonų licitacija, rūtėlės laimė, kioskai, bufetas su visokiais gerimais.

N. pulko saleje 25. V. buvo surengtas koncertas. Jame dalyvavo p. p. Bičiūnas, Endziulaitis, Marcinkus, Vaičiūnas ir Vaičiūno vedamas mišras pulko choras. Kariškiai labai liko patenkinti dainomis, ypačingai choru. Tai trisus p. Vaičiūno! Tvarką palaikė karių mokykla. Labai geras apsireiškimas, kad kareiviai pats imasi daugiau tvarkytis. Saleje buvo draudžiama rūkyti. Kas bandė nustatytos tvarkos nesilaikyti, buvo mandagiai prašomas išeiti laukan. Gerail Vyručiai, daugiau mandagumo ir tvirtumo palaikyme nustatytos tvarkos!

P. K.

Vienoje kariuomenės dalyj man teko pastebėti vieną apsireiškimą, kurį noriu čia pažymėti. Kokiai nors kuopai ateina kareiviams rūbų, kuriuos reikia išskirstyti. Tuomet kuris drąsesnis, tai įeina patsai į sandėlį ir pasiskiria sau, kas jam geriau patinka: ar tai mundurą ar naują kepurę. Savo seną, panešiotą meta kur nors į sandėlio kerčią. Kuomet pribūva nauja kepurė partija, tai jis ieško naujos. Ir kaip jau suvisu naujų nebėra ir nėra ko mainyti, tai už savo pinigus perkasi mieste. Kitam nesmagu nešioti svetimo prakaito persigėrusią kepurę, tai noroms nenoroms priseina pirkti už savo pinigus. Atsiranda ir tokių drąsuolių, kurie parduoda gautus ir paskui nesidrovi imti antrų.

S. K.

Taikos sutartis apie Lietuvą.

Anglų laikraščiuose išspauzdinta oficialinis pranešimas dėl vokiečiams pateiktųjų taikos sąlygose punktų su paaiškinimais. Kaikurios tų sąlygų vietos žymiai skiriasi nuo vokiečių spaudos pateiktųjų. Taip tų vietų, kur kalbama apie Mažąją Lietuvą, *visai nėra pasakyta, kad siena turės eiti Nemunu, o tik taip pasakyta, kad apie „Memel“*. Pridėjame žemėlapy *siena eina kairiuoju Nemuno kraštu ir gana atokiai*. Ten pat aiškiai kalbama apie *„naują sieną“ tarp Rytų Prūsų ir Lietuvos, o „Times“ gegužės 8 d. aiškinimuose aiškiai pabrėžta, kad „tos Rytų Prūsų srytys, kur didžiūmoj gyvena lietuviai protestantai, be kokių tolymesnių formalumų pereis santarvės valstybių žinion — būsimos Lietuvos valstybės naudai“*

Redakcijos atsakai.

S. K. Be abejo, bloga, kad atsiranda tokių nesąžiningų kareivių, kurie įsiveržę rūbų sandėlin, patyr sau pasirenka rūbų, bet dėliai to reikalo kreipkitės į savo artymiausi viršininką.

I. S. „Del kariuomenės auklėjimo“ tilps. Prašome mūsų neužmiršti.

V. Mongirdui. Tinka.

Senam kareiviui. Ačiu už gerus linkėjimus „Kar. Ž.“ Jūsų laišką gal vėliau sunaudosime.

M-liui. Korespondencijoje nieko neradome, kuo ji galėtų tikti kariškių laikraščiui. Nedėsime.

Skaitykite ir platinkite didžiausį Lietuvoje dienraštį

LIETUVA.

Lietuva išeina kasdieną, iškiriant dienas po šventadienių.

Lietuvoje uobai ginama Lietuvos nepriklausomybė.

Lietuvoje daugiausia rašoma žinių apie valdžios darbus.

Lietuvoje paduodama visi valdžios įsakymai, parėdymai, nauji įstatymai ir tt.

Lietuvoje paduodama valdžios žinios, paimtos iš pirmų šaltinių.

Lietuvoje greičiausia paduodamos viso pasaulio telegramos.

Lietuvoje rašo žinomiausi Lietuvos publicistai (laikraštininkai).

Lietuvos kaina: metų ketvirčiui 30 auksinų (markių), 1 mėn. 10 auksinų (markių).

LIETUVOS adresas: Kaunas, Laisvės Alėja, Nr. 60.

Kiekvienas Lietuvos pilietis, sekantis politikos, visuomenės ir pasaulio gyvenimą, turi kasdien skaityti laikraštį

„LAISVĖ“.

„Laisvė“ yra tikrasis mūsų visuomenės pobūdžių ir siekimų atspindis.

„Laisvė“ gina darbo žmonių reikalus ir seikia prie tikrosios Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės.

„Laisvė“ suteikia tikriausių žinių ir aiškiausiai nušviečia Lietuvos reikalus.

„Laisvė“ tinka kiekvienam, kaip pažangus bešališkas, akylus ir atvirai rašas laikraštis.

„Laisvės“ Redakcijos adresas: Kaunas, Ožėškienės g. Nr. 3.

„Laisvės“ kaina: 1 mėn. 8 auks., atskiras numeris 30 skatikų.